

απόψεις

Τα τεκμήρια, η φοροδιαφυγή και η απόγνωση των συνεπών φορολογούμενων

Η εμπειρία πολλών δεκαετιών οδηγεί στο συμπέρασμα ότι η επιτυχία ενός φορολογικού βάρους, δηλαδή το μεγάλο ποσοστό εισπραξιμότητάς του, συνδέεται άμεσα με τη δίκαιη επιβολή του. Με άλλα λόγια, ο πολίτης συμμορφώνεται ευκολότερα σε φορολογική του υποχρέωση, όταν έχει την αίσθηση ότι ο φόρος, ανεξαρτήτως αν αυτός αφορά στο εισόδημα, στην περιουσία του, στην κατανάλωσή του κ.ο.κ., είναι ανάλογος της φοροδοτικής του ικανότητας. Έτσι, ο φόρος διασφαλίζει την εισπραξιμότητά του, όταν ο υπόχρεος έχει την πεποίθηση ότι η πληρωμή του φορολογικού βάρους δεν τον οδηγεί σε στέρψη ουσιαδών αγαθών διαβίωσής του. Και επιπρόσθετα, όταν ο υπόχρεος έχει την πεποίθηση ότι ο διπλανός του, και κάθε μέλος του κοινωνικού συνόλου που απολαμβάνει τα αυτά αδιαίρετα αγαθά με αυτόν, επιβαρύνεται και καταβάλλει φόρο ανάλογο των επιμέρους δυνάμεων του. Η ομαλή, λοιπόν, φορολογική συμμόρφωση εξαρτάται από την αναλογία κατά την επιβολή του φόρου, τόσο σε αναφορά με τις ίδιες δυνάμεις του κάθε υπόχρεου, όσο και σε αναφορά με τις δυνάμεις κάθε μέλους του ευρύτερου κοινωνικού συνόλου.

Η εφαρμογή του τεκμαρτού τρόπου προσδιορισμού της φορολογικής υποχρέωσης, λόγω κατοχής ή χρήσης ακινήτου οδήγησε κατά τη φετινή χρονιά πολλούς φορολογούμενους σε απόγνωση. Η επιλογή τεκμηρίων, ως μέθοδος προσδιορισμού φοροδοτικής ικανότητας, ούτως ή άλλως βρίσκεται στα όρια της συνταγματικής ανοχής. Αφού, ο τρόπος αυτός υπολογισμού της φορολογητέας ύλης, δεν αφορά πραγματι κτηθέντα καρπό από περιοδική εκμετάλλευση σταθερής πηγής. Με άλλα λόγια, η κατοχή οικίας, η οποία είχε στο παρελθόν αποκτηθεί με νόμιμα φορολογηθέν εισόδημα ή περιουσία, όταν ιδιοκατοικείται δεν δημιουργεί στον κάτοχό της εισόδημα ικανό να επιβαρυνθεί με φόρο.

Το ερώτημα που παραμένει είναι, στην περίπτωση που η ιδιοκατοίκηση της οικίας δεν δημιουργεί εισόδημα, είναι ανεκτό αυτή να συνιστά ένδειξη φοροδοτικής ικανότητας, ώστε τελικά ο υπόχρεος να καταβάλει φόρο επί εισοδήματος που δεν έχει αποκτήσει;

Η απάντηση χρήζει προσοχής.

Καταρχήν, θα πρέπει επιτέλους να γίνει αποδεκτό ότι η κεντρική θέση που καταλαμβάνει στο ανθρωποκεντρικό Σύνταγμά μας η υποχρέωση της πολιτείας να προστατεύει την ανθρώπινη αξία (άρθρο 2 παρ. 1Σ), την υποχρεώνει στην παροχή των μέσων για την εξασφάλιση ενός ελάχιστου για την αξιοπρεπή ανθρώπινη επιβίωση. Και αξιοπρεπής ανθρώπινη επιβίωση στους κοινωνικά αδύναμους δεν δύναται να εξασφαλισθεί, ούτε καν να νοηθεί με την επιβολή φόρου εισοδήματος, λόγω ιδιοκατοίκησης σε οικία που κάποτε αυτοί είχαν τη δυνατότητα ή την τύχη να αποκτήσουν, ανεξαρτήτως του γεγονότος ότι σήμερα δεν αποκτούν εισόδημα από κεφάλαιο ή εργασία.

Επιπρόσθετα, σε μια απόλυτα υφειασική αγορά, με πολλαπλή οριζόντια περικοπή μισθών και συντάξεων και με παντελή έλλειψη ρευστότητας, που εμποδίζει κάθε αυτοαπασχολούμενο στην άσκηση της επαγγελματικής του δραστηριότητας, η κάποτε κτήση ακινήτου με νόμιμα φορολογηθέν εισόδημα ή περιουσία, δεν μπορεί να τεκμαίρει τη σημερινή ιδίως ανύπαρκτη φοροδοτική ικανότητα του κατόχου. Με άλλα λόγια, η κτήση με φορολογηθέν κεφάλαιο προ τριακονταετίας ακόμη και μονοκατοικίας στο Ψυχικό ή στην Πολιτεία δεν μπορεί να συνιστά για τον σήμερα συνταξιούχο κάτοχο της ο οποίος ιδιοκατοικεί σε αυτή, κριτήριο φοροδοτικής ικανότητάς του για ετήσιο τεκμαρτό εισόδημα που ξεπερνά το ποσό των 100.000 ή ακόμη και 200.000 ευρώ. Εξάλλου, η ως άνω τεκμαρτή φορολογική υποχρέωση δεν είναι δυνατόν να καλυφθεί ούτε με πράγματι κτηθέν εισόδημα προηγούμενων χρήσεων, αφού οι περικοπές στις συντάξεις δεν επιτρέπουν στην συγκέντρωση ικανού εισοδήματος παρελθούσας πρόσφατης χρήσης. Ο υπολογισμός είναι εξωφρενικός και δημιουργεί απόγνωση στον ως άνω συνεπή μέχρι σήμερα φορολογούμενο του παραδείγματός μας.

Αντίθετα, η ως άνω μέθοδος προσδιορισμού φοροδοτικής ικανότητας μπορεί να αποβεί εξαιρετικά χρήσιμη για τις περιπτώσεις των φυσικών προσώπων, τα οποία επί χρόνια φοροδιαφεύγουν, ζώντας σε βάρος όλων των υπολοίπων συνεπών φορολογούμενων. Όσοι, δηλαδή, διατηρούν υπερπολυτελή τρόπο διαβίωσης, χωρίς να είναι σε θέση να δικαιολογήσουν την πηγή προέλευσης του κεφαλαίου που χρησιμοποιούν για να διατηρήσουν ακόμη και σήμερα τον πολυτελή αυτόν τρόπο ζωής. Η εφαρμογή στις περιπτώσεις αυτές του τεκμαρτού τρόπου προσδιορισμού φορολογητέας ύλης και σύμφωνη με τη φοροδοτική τους ικανότητα είναι και την αποκατάσταση της αίσθησης δικαίου για τους λοιπούς φορολογούμενους είναι δυνατόν να επιφέρει.

Για να μην καούν όμως και τα χλωρά μαζί με τα ξερά, η πολιτεία θα έπρεπε να καταβάλει προσπάθεια να εντοπίσει αυτή τη φοροδιαφεύγουσα ύλη με διασταυρώσεις περιουσιακών στοιχείων και όχι με την άνευ διακρίσεων επιβολή τεκμηρίων διαβίωσης, ιδίως στη σημερινή εποχή της οικονομικής κατάρρευσης. Και σε περίπτωση που η πολιτεία δεν είναι ακόμη και σήμερα σε θέση να προχωρήσει σε άμεσες και ουσιαστικές διασταυρώσεις στοιχείων, τότε θα πρέπει να επανεξετασθεί η καθολική εφαρμογή των τεκμηρίων διαβίωσης και να περιορισθεί στις περιπτώσεις, όπου δεν δύναται να δικαιολογηθεί η απόκτηση των περιουσιακών στοιχείων που συνιστούν μέθοδο προσδιορισμού φοροδοτικής ικανότητας.

Ασπασία Μάλλiou